

Nr. 124
Juli 2025

Dansk Friluftsliv - forum for
natur- og friluftsliv

Dansk Friluftsliv

**Nordiske fyrårne i
dansk friluftsliv**

Nordiske fyrtårne i dansk friluftsvvejledning

I år er der dobbelt jubilæum i dansk friluftsvvejledning. Friluftsvejlederuddannelsen i Nødebo har 30-års jubilæum og friluftsvejlederuddannelsen i Viborg har 25-års jubilæum. Tillykke til begge uddannelser. I den anledning har vi i Dansk Friluftsliv besluttet at dvæle ved fem af de vise stemmer, der har bidraget betydeligt til at forme dansk friluftsvvejledning. Det er med meget stor stolthed, at vi i dette nummer af Dansk Friluftsliv giver spalteplads til Nils Faarlund, Bjørn Tordsson, Johnnie Bøtke Laursen, Erik Mygind og Niels Ejbye-Ernst. Nils Faarlund og Bjørn Tordsson har været, og er stadig, inspirationsfyrtårne i udviklingen af dansk friluftsvvejledning, Erik Mygind og Johnnie Bøtke Laursen er blandt grundlæggerne af friluftsvejlederuddannelserne i Nødebo og Viborg og Niels Ejbye-Ernst har omsat friluftslivets pædagogik til talrige lærere og pædagoger. Kæmpe tak for jeres betydningsfulde bidrag til dansk friluftsvvejledning.

I dette nummer vil du som læser opleve, hvordan livets vejvalg på forskellig vis har ført de fem fyrtårne rundt i friluftsvejledningens mange kringelkroge og hvordan forskellige tiders tidsånd har sat præg på det pædagogiske friluftslivs dagsordener. Fælles for de fem bidrag er en understregning af legen og det enkle i friluftslivet. Friluftsliv er (også) bare for sjov og friluftsliv behøver ikke (altid) at være til anden nytte end den glæde, det giver at tage på tur, siger de. Det er bemærkelsesværdigt at høre fra netop disse fem mænd, der om nogen har fordybet sig i viden, argumenter, teorier og analyser af friluftslivets samfundsrolle. Med pensionisttilværelsens tilbageskuende blik er det de levede erfaringer, håndværket, naturens materialitet og samtalerne på tur, der træder i forgrunden. Det er enkeltheden, glæden og nysgerrigheden. Faarlund skriver om den dybe glæde ved natur, om at blive naturens ven og om at formidle naturens værd. Tordsson taler om kunsten og glæden ved at gå. Bare gå. Og han taler om glæden ved naturens overflod som skovmus og vind i træernes blade. Johnnie skriver om barndommens hverdagskelture med sin far, kaffe, saftvand og ostemadder, den friske luft, gravhøjene og glæden ved senere at formidle både natur og kultur på friluftsture. Myg skriver om hvordan friluftsliv blev et akademisk felt i Danmark og Niels Ejbye-Ernst fortæller, at han er stoppet med at give gode råd, men glæder sig over at bæredygtighed igen har fået en central plads i dansk friluftsvvejledning. Vi kommer vidt omkring.

Og nu til en indrømmelse. Der er noget, der mangler i dette nummer. Jeg er flov, så det kniber i maven over, at vi ikke præsenterer et eneste kvindeligt fyrtårn. Vi undskyldte os med, at det var et udtryk for tiden: Dengang var det mest mænd, der definerede nordisk friluftsliv. Men havde vi brugt et øjeblik mere på at kigge rundt i det nordiske friluftsvejledermiljø, havde vi også fundet betydningsfulde og definerende kvindelige fyrtårne. Tak til Christian og Mathilde for at give mig velfortjent og rettelig mavepine over denne pinlighed. En pinlighed, der forpligter til et fremtidigt nummer om kvindelige fyrtårne i nordisk friluftsvvejledning. Det fortjener vi alle. På denne note af blandet mavekneb, flovhed, fryd og stolthed vil jeg ønske jer alle, mænd, kvinder og alle andre:

Rigtig god læselyst,
Katrine Caspersen

Foto: Björn "Nalle" Tordsson

Foreningens bestyrelse

Formand
Tanya Uhnger Wünsche
2684 3880
tanya@needfornature.dk

Næstformand
Christian Aage Bollerup Mortensen
2812 8766
christian.aage@gmail.com

Sekretær og kasserer
Jesper Lind Nielsen
5151 4204
thor_dk@hotmail.com

Redaktør
Katrine Caspersen
504 15089
katrinecaspersen@hotmail.com

Bestyrelsesmedlem
Stine Kærgaard
Gitte Aarøjarvi

Grafisk design
Benjamin Robin Graahede
benjamin@no22studio.com

Korrektur
Christian Moestrup Andersen

Forsidebillede
Erik Mygind

Næste udgivelse
Efterår 2025

ISSN 0909-0614

Indhold

Om mitt friluftsliv – motiveret av naturvennskap, en vei til <i>det gode liv</i>	06
Nature Connectedness: Björn 'Nalle' Tordsson: Det gjelder å være glad i natur	12
At gøre det svære med et smil	18
“Det har aldrig bare været et arbejde”	22
En stemme i landskabet	30

Foreningens formål

Foreningens formål er at skabe, udbygge og vedligeholde kontakt imellem personer, der arbejder med vejledning og undervisning i natur- og friluftsliv.

Foreningen skal arbejde for at styrke danske naturoplysnings- og friluftslivstraditioner i samarbejde med vore nordiske nabolande med det formål at skabe harmoni mellem menneske og natur såvel som mellem mennesker.
Bladet udgives af Dansk Friluftsliv - forum for natur- og friluftsliv og udkommer tre gange årligt.

Annoncering

Det er muligt at annoncere i bladet. Prisen er 1.500 kr. for en hel side og 900 kr. for en halv side. Kontakt den annonceansvarlige for yderligere information om formater og priser.

Om mitt friluftsliv – motivert av naturvennskap, en vei til

*det
gode
liv*

Stetind (1392 m) – Her gikk naturvitenskapen økologi 'opp i en høyere enhet' med Spinoza's filosofi om naturens egenverdi. Foto: Erik Skabo

Av Nils Faarlund,
Stiftelsen Norges Høgfellsskole

Litt om vegvalg i livet

Jeg er bondesønn, født i Norge under Totenåsen (845 m) på vestsiden av landets største innsjø – Mjøsa. Min far, brennerimesteren, ivret for, at jeg skulle bli sivilingeniør. Etter endt studietid og obligatorisk militærtjeneste i 1963 fikk jeg en forskerstilling i biokjemi på Norges tekniske høgskole (NTH, nå NTNU). I studietiden gjorde jeg mine drømmer om å bli 'tindestiger' til virkelighet ved 'å gå i lære' under et stipendieår i 1958–1959 ved en teknisk høyskole i alpelandet Tyskland. Vassdragsutbyggingen i fjell i Norge, som jeg gjennomtrålte mens jeg søkte nye klatreruter, gjorde, at jeg i 1966 vendte ryggen til min forskerkarriere. I 1967 ble jeg kroppsarbeider i høyfjellets friluftsliv med det formål å vinne venner for fri natur med økofilosofi (begrepsfestet av min gamle venn Sigmund Kvaløy 1969) som visjon. Jeg hadde importert naturvitenskapen økologi fra Tyskland i 1958, og en av mine taukamerater, filosofiprofessoren Arne Næss, bidro med sin Spinoza-tolkning om naturens egenverdi.

Nils Faarlund (f. 1937): Merkesteiner er bl.a. etablering av Norges Høgfellsskole (1967), friluftsliv på høgskolenivå (NIH 1968) og Norske Tindevogledere (internasjonal godkjenning 1982), Verdsatt med æresmedlemskap i Det internasjonale Forbundet for Tindevogledere (IFMGA), 2000, Den internasjonale Fjellredningskommisjonen (IKAR), 2011 og hederspriser nasjonalt: Norges Røde Kors Fjellskikkpris (1997), Den norske Friluftslivsprisen (2009), Fjellfolkets hederspris (2013). Utnevnelse til Ridder av 1. klasse av Den kongelige St. Olavsorden (2008).

Om den røde tråden i mitt arbeid med friluftsliv

Sommeren 1966 gjorde jeg et eksistensielt valg. Jeg ga opp min forskerkarriere i biokjemi. Jeg innså, at organisert naturvern i Norge med sin emosjonelt begrunnede innsigelse mot nedbygging av fri natur – natur som hadde sine naturlige rytmer intakt – hadde utspilt sin rolle. Tilfellet ville imidlertid at jeg satt med en joker i ermet etter oppdagelsen av naturvitenskapen økologi. Denne – den gang – nye, akademiske disiplinen kunne presentere harde data til forsvar av fri natur i vårt land, der styre

og stell var basert på nyttekostanalyser. I 1960-årenes norske politikk ville det si, at fri natur uten etterspørsel var verdiløs.

Det tok noen år før jeg skjønte hvordan et økofilosofisk tankemønster – handling etter økologiens lover, underlagt respekten for naturens egenverdi – kunne gi politiske resultater. Jeg forkastet tanken på å bruke 10–15 år av mitt liv til å opparbeide makt i et norsk styringsparti. Løsningen lå for meg imidlertid snublende nær, nemlig å bruke den metoden som hadde inderliggjort mitt eget forhold til fri natur – (tinde)friluftsliv – til å motivere for naturvennlige levemåter. Selv om dette også ville ta sin tid, hadde jeg tro på 'snøbballeffekten' – min den gang veltrimmede sivilingeniørhjerne skjønte seg jo på eksponensiell vekst.

Jeg etablerte derfor i 1967 Norges Høgfellsskole med basisleir i Hemsedal (de første årene under navnet 'norsk alpincenter' fordi jeg trodde at vi også måtte hente deltakere fra utlandet). Skolens motto var 'Å vinne venner for naturen'. Sommeren 1966 inviterte jeg taukamerater fra Tindegruppa ved NTH, deriblant også 'innbudt' medlem, professor Næss, til forsøk på å gå nye ruter på hans yndlingsfjell Stetind (1392 m). Men jeg hadde også en baktanke om å få hjelp av tidens ledende, intellektuelle kjendis til å styrke norsk naturvern. Uppfordret gikk professoren straks i dybden i sin utlegning av 1600-tallsfilosofen Spinoza, som i dag omfavnes av ledende nevrofysiologer som Antonio Damasio (se *Looking For Spinoza*. Vintage, 2004). Næss dvelte ved Spinozas intuisjon om 'den dype glede' (*hilaritas*), som blir til, når vårt 'lille selv' går opp i en høyere enhet med 'Det Store Selv' – Naturen, også synonymt med det guddommelige.

I Damasios hjerneforskning handler dette om at våre kroppslige følelser går opp i en høyere enhet med vårt sinn (les: det bevisste og det ubevisste) og belønnes med dopamin. Med andre ord betyr dette at et hvert inngrep i den frie naturen – omgivelsene for menneskeslektens evolusjon – fører til ødeleggelse av våre naturgitte forutsetninger for erfaring av 'den dype glede'. I vår fortid uten obligatorisk skolegang var nysgjerrighet drivkraften for læring, og dopamin belønning for å lære å mestre livet.

Allerede tidlig på 1980-tallet advarte medieøkologen Neal Postman oss mot faren for at menneskeheten kunne gå til grunne under påtrykket av underholdning for å unnsnippe kjedsomheten i modernitetskulturen (*Amusing Ourselves to Death: Public Discourse in the Age of Show Business*. Penguin, 1985). De siste 10–15 årene har nå også virkningen av de såkalte 'sosiale medier' blitt så alvorlige, at man anslår at en ungdom i vår tid i 12 til 14 år av livet, vil være oppslukt av å følge sladder og alle slags 'influensere'. Vår hjerne er selvsagt ikke evolusjonært innrettet for en slik kontinuerlig morgen-til-kveld tungtrafikk. Konsekvensen er da også konsentrasjonsvanskeligheter, angst, depresjon og utbrenthet.

Henfallenheten til sosiale medier går imidlertid ikke bare på helsen løs, men også på evnen til å ta til seg ny informasjon og berikende erfaring. Vår naturlige ansporing til læring er nemlig avhengig av 'oppmerksomt nærvær'; også kalt *mindfulness* (det å være bevisst til stede og oppmerksom på det som erfares i øyeblikket – jf. Store norske leksikon).

Oppsummert: Etter å ha saumfart Modernitetens kultur – også kaldt 'Opplysningstiden' (!) – ble det hensynsløse uttaket av råstoff (les res: ting og *surs*: kilde – altså 'tingkilde'), og det skånselsløse utslippet til luft, vann og landskap under den industrielle revolusjonen tydelig for meg. Etter mer enn 30 års meningsutveksling med min filosofiske læremester, ga han til slutt slipp på sitt positivistiske grunnsyn med uttalelsen: "Nu er vi visst enige i synet på naturvitenskapen. Naturvitenskapen fratar virkeligheten innholdet" (professor Næss replikk etter mitt innlegg ved UiOs feiring av hans 80-årsjubileum i 1992).

Så enkelt og presist kunne det sies. Når vann som forutsetning for alt liv, som bl.a. ga Norge et 'komparativt fortrinn' som billig energikilde etter 2. Verdenskrig og bidrag til nasjonal identitet som skinasjon m.m., reduseres til formelen H_2O , har det selvsagt fått alvorlige konsekvenser. Når modernitetskulturen så konsoliderer seg med 'kompetansegivende' utdanning, som koder vår forstand på denne måten, er katastrofekursen satt. Oppdagelsen av hvordan *das Unbehagen in der Kultur* (jf. psykologen Sigmund Freud) – kjedsomheten – blokkerer for nysgjerrigheten som drivkraft for læring i møte med natur, er alarmerende. Når vårt oppmerksomme nærvær bombarderes i senk med overdoser fra sosiale medier, truer det med at fortvilelsen kan ta overhånd og lamme vår fremtidsstro.

Da vil jeg minne om at vi i Skandinavia har en kulturell arv uten like: friluftslivet. Denne arven er en levende tradisjon, som vi her i nord har holdt i hevd, og pleiet som en dannelsesreise og vei til *det gode liv*. Det har lyktes oss med friluftsliv som dannelsesidé å slå en kile inn i Modernitetens kompetansegivende utdanning ("summen av kunnskap, ferdigheter og holdninger anvendt i en gitt kontekst" – jf. Europakommisjonen 2012, se Regjeringens NOU 2018:2) fra skolevesen til den akademiske verdenen. I Norge har friluftsliv vært et tema i praktisk politikk, der alle regjeringer siden 1987 har presentert sin forståelse av vår kulturarv og sine politiske tiltak. Friluftsliv i vår norske tradisjon er ikke bare et forsvar mot konsekvensene av Modernitetens ideologi, men også en vei til *det gode liv* ut fra økofilosofiens tankemønster.

Friluftsliv – en vei til *det gode liv*

I det følgende vil jeg gjerne dele med danske friluftslivsvenner en forhåpentligvis nyttig forankring for vår særegne, skandinaviske kulturarv. Når min forskning har hatt et norsk perspektiv, skyldes det den spesielle situasjonen som vårt land befant seg i på 1800-tallet, og som derfor egnet seg best for klarlegging av friluftslivets røtter og verdier.

Den som søker kilder til oppklaring av den norske friluftslivstradisjonens egenart og verdiorientering, gjør klokt i å sette seg inn i 1800-tallets politiske historie og kulturhistorie. Det norske friluftslivets første organisasjon bringer oss til århundret, da virkningene av den industrielle revolusjon fikk katastrofale virkninger. Det gikk ut over et raskt voksende proletariat i byene og den nådeløst misbrukte, frie naturen som endte som råstoffkilde og søppeldyng.

Hypotesen om at friluftsliv nedstammer fra tradisjonelle jordbrukskulturer og/eller jeger- og samlerekulturer, må forkastes. Det faller på sin egen urimelighet at under-åpen-

himmel-kulturer skulle ha behov for ordet 'friluftsliv'. Enda mindre sannsynlig er det at de hadde behov for å organisere foreninger for å lette adkomsten til fjellets frie natur.

1800-tallet er uheldigvis svært mangelfullt omtalt i norsk historieundervisning. Dette århundrets idéhistorie lider samme skjebne i vår høyere utdanning. Vi sitter derfor igjen med en alvorlig fortegning av denne skjellsettende perioden i europeisk historie, da abstraksjonen i opplysningstidens naturbeskrivelse, ble møtt av en protestbevegelse som hyllet den frie naturens egenverdi. De historiske kildene etterlater ellers ingen tvil om at dette århundret var Nasjonalromantikkenes tidsalder. Det førte uomtvistelig til at epoken fostret mang en fordrømt kunstner og at mange kriger ble utkjempet for nasjonal selvstendighet. Tidsånden – tysk: *Zeitgeist* – skulle imidlertid vise seg å være som skreddersydd for Norges nasjonale gjennombrudd. Og det uten å føre krig – en historiens tilskikkelse som det viser seg at vår nasjon er alene om i Europa.

Tidens helter var 'de edle ville'. Det var den mangfoldige samfunnskritikeren Jean Jacques Rousseau som tok i bruk denne betegnelsen for innbyggerne i Alpene fjelldaler på slutten av 1700-tallet. Deres levemåte, kunstneriske skaperevne og personlige kvaliteter – og den frie naturen – virket 'foredlende' på fjellfolket, som inspirerte epokens malere, diktere og musikere. Med mesterlighet og derfor med bemerkelsesverdig gjennomslagskraft lanserte de med sine verk forestillingen om den høyverdige, personlige identiteten hos *die Oberländer* og dermed de kvalitetene som kjennetegnet en beundringsverdig, nasjonal identitet i nasjonalstatens århundre.

Tidens store, europeiske kunstnere, blant dem en rekke nordmenn med Iohan Christian Dahl i spissen, tok affære og ble som vitner til industrialiseringens, verdens første naturvernere. I stedet for å konfrontere industriherrene med deres ødeleggende naturinngrep og forurensning av jord, vann og luft, slik Frederic Hauge med hjelp av tabloidjournalistikken tok initiativet til i 1980-årenes Norge, sjarmerte de industriherrene med sine naturskildringer. Etter at borgerskapet hadde lest fengslende litteratur, lyttet til vakker musikk og beundret maleriene av 'edle ville' i storslagen fjellnatur i sine oppkomlingssalonger, dro de selv til fjells for å se med egne øyne – og bli 'foredlet'. De ble så grepet av Romantikkenes kunstnere, at de satte seg i sving for å lette andres fjellvandring og tindefriluftsliv med organisering av foreninger for 'dannelsesreiser' til fjellet (borgerskapets dannelsesreiser gikk før til steder som Athen og Roma).

Det var denne bevegelsen som Heftye, Vinje og de andre, som tok initiativet til Den Norske Turistforening (stiftet 1868 – bare 5 år etter alpelandet Tyskland) og de tidlige medlemmene ble klar over og forsto mulighetene som dette gav for nasjonsbygging. Det var forøvrig ingen tilfeldighet at herrene valgte å bruke betegnelsen 'turist' og ikke Ibsens 'friluftsliv' (se diktet *Paa Vidderne*, 1969) i den nye foreningens navn. *Tourist* var nemlig den betegnelsen som ble brukt om dem som ikke dro til fjells med et ærend, men for attraksjonsverdiens skyld.

Mens DNT-medlemmene sørget for varding av ruter, for overnatting og forpleining på støler og etter hvert på egne hytter, sto den ene fremragende, norske maleren etter den andre frem med skildringer fra Norges fjellverden som fengslet det europeiske publikumet. Det inspirerte ikke bare det kontinentale borgerskapet, men også aristokratiet med keiser Wilhelm II i spissen til oppdagelses- og dannelsreiser til fjelllandet i nord, prydet av pittoreske fjorder.

Det er to grunner til at vi i Norge bør innestå for at den norske friluftslivstradisjonen nedstammer fra den nasjonalromantiske perioden i europeisk historie. Tyngst veier at vi ved å gå til utvetydige, historiske kilder, kan oppnå en sikker forankring av vår identitet og verdiorientering. Romantikken var en motkultur til Moderniteten, hvor kjøl og ror for tankemøneret var *menneskeverd* og *naturverd*. Der nest følger at vi også med sikkerhet kan bestemme den funksjon forløperen for vårt tradisjonelle friluftsliv hadde som verdens første naturvernbevegelse, satt i scene av Romantikkens kunstnere og støttet av tidens filosofer.

Vårt friluftsliv står i en tradisjon for det ærendsløse møte med fri natur som levendegjorde Romantikkens grunnverdier – *Menneskeverd* og *Naturverd* – i en tid, da mye av befolkningen i større, europeiske byer og den frie naturen i omlandet ble utsatt for de brutale følgene av det vi kaller den industrielle revolusjonen. Betenker vi at følgene av 1800-tallets industrialisering kun rammet en beskjeden del av Europa, mens moderne teknologi nå gjør sin virkning globalt, samtidig som den er mange ganger så potent, tilsier det at det som var virksomt, nå bør tas i bruk med stor besluttsomhet. Nølere henvises til det omfattende faktagrunnlaget som FN's Natur- og Klimapanel (IPCC) har gjort tilgjengelig.

Albert Einstein naturvitenskapens *primus inter parens* advarte oss for mer enn 100 år siden med disse ordene:

Sivilisasjonen vi har utviklet gjennom vår moderne tenke- og levemåte, har alvorlige og fundamentale problemer som ikke kan løses ved å fortsette å tenke som vi konsekvent har gjort i svært lang tid.

KILDER
https://no.WIKIPEDIA.org/wiki/Oppmerksomt_nærvær

https://SNL.no/Sosiale_medier

M. Buber: Jeg og Du. Capplen, 1992

A. R. Damasio: Looking For Spinoza. Vintage, 2004 også

N. Faarlund: Friluftsliv, naturverd og endring med glede i G. Andersen (red.): Momenter til en dypere naturvernforståelse. Vett og Viten, 1989, s. 88 – 97

N. Faarlund. A Way home. I Reed, P. & Rothenberg, D. (Red.): Wisdom in the open Air – The Norwegian Roots of Deep Ecology. London, Minneapolis: Univ of Minnesota Press, s. 157-169.

N. Faarlund: Challenging Modernity by Way of the Norwegian Friluftsliv Tradition. i The Birth of “Friluftsliv”: A 150 Year International Dialogue, Conference at Trøndelag University College, September 14. – 19. 2009

N. Faarlund, B. Dahle, & Aa. Jensen: In Watson, A., Sproull, J. & Dean, L. (Eds.) Science and Stewardship to protect and sustain wilderness Values. Proceedings 8. WWC Symposium RMRS-P- 49. Fort Collins, CO, U.S. Dept. of Agriculture. 2007, s. 1-4

N. Faarlund: FRILUFTSLIV – En dannelsesreise. Ljå forlag. 2015

N. Faarlund: Friluftsliv HVA–HVORFOR–HVORDAN. NIH, 1976

N. Faarlund – se A. McD. Sookermany og J. W. Eriksen (red.): VEGLEDEREN – Et festskrift for Nils Faarlund. Gan Aschehoug 2007

H. Ibsen: Paa Vidderne. https://www.ibsen.uio.no/DIKT_Diktht%7CDiftPaaVidderne.xhtml?modus=enkelt_dikt

S. Kvaløy Setreng: To økofilosofier i Norge; deres begynnelse og en del til i Inquiry. Bd. 37, Utg. 1-2, s.117 – 126

P. E. Leirhaug: Friluftsliv i Nils Faarlunds tekster 1967 – 2006. NIH, 2007

A. Næss: Opp stupet. Gyldendal, 1964 (bilde av professoren som leser Etikken av Spinoza – se og Råd for øko-filosofi (red.)

N. Postman: Amusing Ourselves to Death: Public Discourse in the Age of Show Business. Penguin, 1985

Regjeringen: NOU 2018:2 <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2018-2/id2588070/>

Råd for øko-filosofi (red.): Arven og gleden – et festskrift til naturen. Tapir akademisk forlag, Trondheim 2010 – om øko-filosofiens historie

A. McD. Sookermany og J. W. Eriksen (red.): VEGLEDEREN. Gan Aschehoug, 2007

H. J. Stoerig: Kleine Weltgeschichte der Philosophie. Fischer, Frankfurt 1985, 13. utg. standardverk angående J. J. Rousseau og 1800-tallets idehistorie

T. Ydegaard: Tseringma – øko-filosofiske fragmenter. Vendor BoD - Books on Demand, 2024 – fersk omtale av øko-filosofi i den norske tradisjonen

M. Wadsten: MARDØLA 1970 – Aksjonen som endra Norge. Blomsterhaug forlag, 2023

Foto: Kasper Friis

Efter to gode år med det faste artikeltema *Fremtidens Friluftsliv* og en stor konference med samme navn er tiden inde til at kaste lys på et andet perspektiv, vi mener kan gavne friluftslivsfeltet.

Dansk Friluftslivs formand, Tanya Uhnger Wünsche har nu overtaget roret på vores faste gennemgående artikeltema. Det handler fremadrettet om *Nature Connectedness*, på dansk italesat som naturforbundethed.

Forskningsfeltet *Nature Connectedness* har snart et halv århundrede på bagen og har primært været kendt i Nordamerika og Oceanien, men har i stor grad undgået at få Nordens opmærksomhed. I det seneste lille årti er Nature Connectedness-forskningen vokset eksplosivt, og Tanya Uhnger Wünsche har begivet sig ud på en mission for at udbrede kendskabet til begrebet, som rummer svar på så mange af de spørgsmål og udfordringer, vi ofte står i på den danske friluftsscene – både på uddannelser, i vores praksis og på forsknings- og beslutningstagerniveau.

Artiklerne under *Nature Connectedness-hatten* vil som tidligere blive passet ind i den overordnede tematik for Dansk Friluftslivs magasin og altså antage alverdens vinkler på både viden om og brug af naturforbundethedsdidaktik, oplevelsesdesign, evalueringsværktøjer og integrative metoder.

Tanya Uhnger Wünsche er – som både ph.d.-studerende i Childhood Nature Connectedness ved Kristianstad University og selvstændig iværksætter for Nature Connectedness med NEED FOR NATURE GROUP, der yder oplevelsesfacilitering – en brobygger mellem det akademiske evidensbaserede forskningsfelt og den levede virkelighedspraksis, hvilket vi håber kan bidrage med perspektiver, ideer og viden til alle vores læseseres egen praksis.

Björn ‘Nalle’ Tordsson: Det gjelder å være glad i natur

Den som skal hjælpe andre mennesker til naturoplevelser, må selv kunne opleve natur, siger Björn ‘Nalle’ Tordsson, en af det pædagogiske friluftslivs store teoretikere og praktikere, i en samtale med Tanya Uhnger Wünsche

Af Tanya Uhnger Wünsche

Björn ‘Nalle’ Tordsson er pensioneret førstemanuensis og underviser fra Universitetet i Sørøstnorge (tidligere Høgskolen i Telemark, Bø, Norge). Kendt for sin ph.d.-afhandling med titlen *Å svare på naturens åpne tiltale* og en folkekær underviser og tænker i den nordiske friluftslivstradition.

Der findes mennesker i friluftslivets verden, som ikke bare har sat spor, men som har bygget massive blivende veje gennem folks hjerter og sind. Med hænderne, med tankerne, med årene. Et af disse mennesker er Nalle – en skikkelse, mange af os kender for hans ord, hans kritik, hans passion og hans urokkelige kærlighed til det, der ikke kan måles, men kun mærkes. Uden at bruge termen *nature connectedness*, er det uden tvivl lige nøjagtig det, Björn ‘Nalle’ Tordsson har givet mig med i min friluftslivsrygsæk.

Nalle er hjemme i sit hus i Bø, da vi taler sammen. Han kan se sit kastanjetræ fra stuevinduet og nævner, at han har mærket, at det savner vand, det har nemlig ikke regnet i en måned. Nalle mener, at han er blevet bedre og bedre til at mærke naturen med årene. Efterhånden som han selv har mærket både alderen og en stigende mængde helbredsudfordringer skabe personlig mistrivsel, har han oplevet en gryende indre forståelse for at mærke, når naturen omkring ham mistrives. Essensen af naturforbundethed, beskrevet på fineste vis; at kunne læne sig ind i det, der er større end os, og identificere sig med den omgivende natur.

Nalle har haft et langt friluftsliv. Han har levet friluftsliv, bæredygtighed og enkelthed mere end noget andet menneske, jeg kender. Hans største friluftslæremester var hans far, der både i barndommen og i hans voksne liv gjorde alt, hvad han kunne, for at skabe opmærksomhed omkring de små nære naturoplevelser.

”Han ku ringe meg på jobben og berette sånn her: Det sitter den og den fugl uten for mit vindue akkurat nå”.

En sådan far har Nalle også været for sine børn. Men måske lidt mere akademiseret, mener han selv. Og

en sådan ”friluftslivet far” har han været for et hav af friluftslivsstuderende gennem de seneste fire årtier.

Tanker om friluftslivets udvikling og vejvalgene frem

Da Nalle stod midt i det, så han det ikke altid. Men i dag, hvor han selv siger, at han har fået det vidensbaserede friluftsliv lidt på afstand i sin pensionisttilværelse, ser Nalle en dobbelthed i friluftslivets udvikling. På den ene side et positivt boom i interesse, efterspørgsel, certificeringer og synlighed. På den anden side en risiko for, at vi mister forbindelsen til kernen, når vi konstant skal iscenesætte, målrette og dokumentere friluftslivet.

”Friluftsliv har blitt utrolig komplisert. Det handler om, hvilken identitet du vil signalisere. Om du har riktig utstyr. Om du lever opp til forventninger.”

Men samtidig mærker han, at der er noget i bevægelse. En mulig vending mod det mere rolige, det mere nærværende, det mere værensbaserede friluftsliv.

”Kanskje er vi også på vei tilbake. Etter tretti år med outdoortrender og fart og spenning, ser jeg en tendens til, at folk søker det roligere. Det enkle i friluftslivet, som jeg alltid har vært veldig sterk fortaler for.”

Han anbefaler, at vi ikke ukritisk lader os rive med af det næste nyeste nye, men snarere bliver ved med det, vi ved virker i friluftslivspædagogikken.

Jeg tror, vi har brug for stemmer som Nalles i vores friluftslivssnakke anno 2025. Stemmer, der trækker os tilbage til det enkle. Måske skal vi faktisk til at tænke så enkelt, at det virker mærkeligt at udbyde kurser i det, mener Nalle:

”Vi burde lage et grunnkurs i kunsten å gå. Bare å gå. Det er en kunst.”

Nalle mener det alvorligt, for friluftslivsvejledere er ikke blot de teknisk dygtige, dem, der planlægger og formidler. Vi er kultur-

Foto: Björn "Nalle" Tordsson

og meningsbærere, og der påhviler os et ansvar, eftersom vores måde at være i naturen på smitter af på dem, vi er sammen med, og det kan vi bruge aktivt og bevidst.

Troen på en anden vej til viden

“Det å skille det akademiske og det tankemessige fra praksisfeltet synes jeg er et feiltrinn. Jeg vil ha en tenkning og en skrivning innen fra friluftslivet og ut mot det intellektuelle perspektivet,” siger Nalle.

Jeg - der selv har arbejdet med frilftsvejledning i en rum tid - mærker tydeligt, hvor central Nalles pointe er – at vi ikke udelukkende lader os opsluge af akademisk tænkning, performance og oplevelsesoptimering. Derfor giver det genklang, når Nalle siger:

“Men du, jeg vil ikke ha forskning om friluftsliv – jeg vil ha forskning i friluftsliv.”

Nalle peger her på noget temmelig fundamentalt. Nemlig det, at vi må tænke og forske inde fra praksis, uden blot hovedløst at lade forskningsinstitutionerne løbe efter midler fra puljer, som fonde har slået op baseret på statslige mål ... I Danmark kan vi tælle talrige eksempler på at friluftslivet på den måde kan reduceres til at være et middel til at løfte andres sundhedsdiskurser, ulighedsdiskurser m.m. Misforstå mig ikke, Nalle og jeg er enige om, at friluftslivets "bivirkninger" er fantastiske samfundsløftestænger. Men jeg har altid beundret Nalles utrættelige stålvilje til at hævde og hvile i, at friluftsliv har en egenværdi, der er stærkere end alt det, friluftsliv kan hjælpe os med. Og det her er egentlig Nalle i en nøddeskal. Et filosofisk tænkende væsen, der ofte kan få dig - eller i hvert fald mig gennem tiden - til at stoppe op, reflektere og sågar skifte kurs. En stemme, der i mange år har båret friluftslivstraditionen videre, vendt og drejet friluftsbegrebet i lyset af diskurser, afgivet kritiske spørgsmål til feltet og måske allervigtigst: givet diskussionen om friluftsliv krop og fylde i Nordens samfund.

En refleksion over fejltrin og det, der var vanskeligt

Når vi taler om tiden i den akademiske verden og de mange år i friluftslivets tjeneste, nævner Nalle, at de "hadde enorme ambitioner om å være en slags grøn torpedo inn i den akademiske virkeligheten – men der oplevde jeg, at vi har mislykkedes faktisk."

Dette bliver ikke en bitter snak, men en ærlig og vigtig refleksion. For i hans stemme høres tydeligt en længsel efter, at praksis ikke altid skal underlægges teori – og at det modsatte også må kunne ske. At handling, erfaring og krop må anerkendes som viden i sig selv.

“Jeg vil, at friluftslivet bygger på handling, men også på en tenking som ikke er abstrakt, men konkret.”

Nalle taler om fejltagelser begået i både sit eget virke og i akademiseringstendensen. Om ikke altid at have mødt mennesker dér, hvor de var. Om også selv at have været for optaget af idealer. Eller om at have løbet for meget og for ukritisk efter trends og tendenser.

“Av og til har jeg ikke bekræftet mennesker, men neglisjert eller underkjent,” siger han.

Og tilføjer, at han nu, med al sin erfaring og det hele lidt på afstand, er blevet bedre til at møde mennesker, som de er, uagtet om J-taget eller telemarksvinget sidder perfekt i første hug ... Da det er det at få dem til at føle mestring, der giver friluftslivets aktiviteter deres værdi i hans optik.

Nalle siger desuden:

"Jeg har forsøkt å bidra til et slags møte mellom filosofien, kultur- og samfundsvitenskap og friluftsliv, men på friluftslivets prinsipper så å si. Den akademiske virkeligheten er tung, og høgskolesystemet er ikke rigget for allt for mye frihjulsakrobatik. Den demokratisering av hele systemet, som vi har opplevd, har ikke bidratt til å gjøre forholdene gode for et emne som friluftsliv".

Jeg giver ham ret og har selv mærket det samme, men er samtidig faktisk også lidt stolt af alt det, vi rent faktisk er lykkedes med at sætte i system og få på dagsordener. Det har i min optik været banebrydende for at få flere ud i naturen og ind i friluftslivet i en dansk kontekst. Og som også aktuelt er den systematisering, der har banet vej for, at naturforbundethedsforskningen får slagkraft, hvilket igen er med til at agere løftestang for friluftslivets samfundsmæssige værd.

Jeg beroliger med, at Nalle faktisk på mange måder har ydet et stort bidrag ind i at definere mig som menneske. Og som frilftsunderviser og -inspirator ved jeg, at jeg bestemt ikke er alene i denne båd!

Hvad er du særlig stolt af?

Apropos båd bevæger samtalen sig fra tanker om akademiske fejltrin til refleksionen over ting, Nalle er stolt over i sin friluftskarriere.

Som repræsentant for et felt, der i den grad er forankret i Nalles tænkning, er jeg nysgerrig på, om der er noget, han er særlig stolt over at have været en del af. Til det svarer han:

"Jaaaah, du ... Jeg går ikke omkring og føler meg særlig stolt over noe som helst ... annet end ... Jeg har de sidste tiårene bygd traditionsbåter med studentene. 29 hardangerbåter har jeg bygd sammen med studentene. Det har vært meget, meget gledeligt."

Og så håper Nalle, at det blir til 30 både, før han også pensionerer sig som bådebygger, for det har givet ham så enorm stolthed at være en del af:

"Det å arbeide side om side med unge mennesker i en tradition som alltså er nærmest totalt ordløs, og der viten går fra hånd til hånd ... det har jeg vært ganske stolt av faktisk."

Vi taler om, hvordan det sanselige og det håndværksmæssige og i det hele taget andre tilgange end den akademisk hypotetiske kan vise os en anden vej til kundskab og til respekt

for natur, ”når vi forsøger å forstå naturen ved hjælp av dens materiale - det bygger på en anden kunnskapsteori – og en anden pedagogikk end den, vi finder i skolen”.

Mestring har længe været et centralt begreb i friluftslivets didaktik. Men Nalle minder os om, at vi ikke skal koble det op på mål og evalueringer alene. Det er det enkle i mestringen, der kan blive det meningsfulde.

”Jeg er nok nokså stolt over å kunne vise, at viden kan ha form som en båt – bygget uten akademiske noter, men med tusenårig presisjon, håndens erfaring og naturens materialer”. Nalle fortæller desuden, at han altid har spurgt et træ om lov til at fælde det og bygge båd af det, inden han har gjort det. Når vi er på tur, skal det enkle dyrkes.

”Vi fyrer opp bål. Vi tørker sokkene våre. Vi lager mat, når vi er sultne, og sover, når vi er trøtte. Det er enkelt – og det er stort.” Det enkle, udstyrslette, inkluderende friluftsliv er dybt forbundet med den tænkning, Nalle både er vokset ud af og har bidraget til. Det levede liv, det erfaringsbaserede friluftsliv har ofte fyldt i Nalles artikler, undervisning og *talks*. Og den stemme, fornemmer jeg, er ved at gøre sit indtog i dansk friluftsliv igen.

”Hvis vi forenkler livet i retning av det elementære – og det er det vi gjør i friluftsliv – så får vi slike opplevelser hele tiden.”

**Et godt råd til dagens frilftsvejlere
– vær glad og ydmyg**

Når snakken falder på fremtiden, mærker man, hvor vågent Nalle stadig følger med. Han advarer mod en tendens i retning af, at friluftsliv bliver endnu en identitetsmarkør, noget der omtales, uden at det mærkes.

”Friluftsliv har blitt utrolig komplisert. Og det er ikke friluftslivets skyld. Vi må kunne vise på det enkle og naturlige. For eksempel det å gå.”

Nalle mener ikke, der er tale om en tilbage til rødderne-romantik. Det er snarere et opråb til os, der uddanner og vejleder, om at værne om det, der er robust, men skrøbeligt: nemlig kontakten med det enkle, det sanselige og det konkrete i naturen. Nalle mener, at ”vi her oplever mestring hele tiden, fordi det vi driver med, er veldig enkelt”.

To ord, jeg bærer med mig fra samtalen, er ”glæde” og ”ydmyghed”. I samtalen om de vigtigste holdepunkter gennem tiden og de gode råd til fremtidens friluftsliv siger Nalle, at ”det gjelder å være glad i natur. Den tredobbeltheten i det uttrykket er viktig. Å være glad i natur, glad for natur, og glad sammen med natur.”

Igen rammer han - nok uden at have forholdt sig i dybden til 2020'ernes diskurser - fuldstændig spot on ned i kernen i nature connectedness-feltet. At der er flere lag i vores relation til natur. Naturen som en arena, vi opholder os i, som en verden, vi interagerer med, som en artsfælle, vi sympatiserer med, og som et større hele, vi er en uløseligt forbundet del af. Jeg spørger Nalle, hvad han ville sige til en ung frilftsvejleder i dag. Hvad der er vigtigt at have med?

”Det er avgjørende, at den som skal hjelpe andre mennesker til naturopplevelse, må kunne oppleve natur selv,” svarer han med eftertryk.

Han taler om glæden ved det almindelige. Ved vindens møde med træets grene. Ved at få øje på en skovmus. At glæde sig over det, som der er meget af, ikke det sjældne, men det nære.

Vi taler også om ydmyghed. Han minder os om, at friluftsliv først og fremmest er en måde at være i verden på. Med både hånden og hjertet med os. Og står fast ved en gammel travet fra sin undervisningstid: At vi må huske at være en ydmyg gæst i en verden, vi ikke ejer.

En halv time efter vores telefonsamtale ringer Nalle mig op igen:

”Du, jeg har tenkt på noe, du må sige til dem... Friluftspædagogik er enkelt,” siger Nalle, ”det gjelder å hjelpe mennesker med noe, som har betydning for dem”.

Med disse som interviewets sidste ord takker jeg vores alle-sammens gode gamle mentor for en dybsindig og god samtale!

Foto: Björn ”Nalle” Tordsson

Foto: Björn ”Nalle” Tordsson

At gøre det svære med et smil

Af Johnnie Bøtker Laursen

Johnnie Bøtker Laursen, en af grundlæggerne af friluftsvejlederuddannelsen i Viborg, fortæller om sit professionelle og sit private friluftsliv, om at være rundet af arbejderbevægelsen, og om både at lade sig inspirere og finde sin egen vej

Kære venner derude. Da redaktøren af dette udmærkede blad spurgte, om jeg ville lave et skriv til det næste nummer, var jeg meget i tvivl. Inden for de seneste år er jeg gået på pension fra Viborg Idrætshøjskole, men er stadig timelærer på højskolen og på friluftsvejlederuddannelsen på VIA UC. Men der er mange dygtige kolleger, som ved mere om, hvad der rører sig i friluftslivet i dag.

Derfor er jeg endt med at prøve at samle op på mine erfaringer med mine små 60 år i friluftslivet i det private og knap 40 år med professionel tilknytning. Skulle der så være en eller anden, der i den anden ende kan føle sig inspireret eller provokeret, giver det mening at skrive.

Mit professionelle friluftsliv

Den korte udgave af min professionelle historie er, at jeg med en master i historie og et bifag i idræt kom ind i friluftslivet via min baggrund i o-løb og interesse for sejlads. Som elev og senere lærer på Køng Folke- og Idrætshøjskole blev jeg inspireret af vejledere som Dan Panton og hans store viden og interesse for jagt, fiskeri og natur, af Ib Ivar Dahl, som hjalp mig i gang med smakkesejlads, og af Svend Ulstrup, som startede min livslange glæde ved at arbejde med kajak.

Et års ophold på daværende Telemark Distrikthøgskole i Bø gav mig en teoretisk, praktisk og pædagogisk ballast til 30 år med vejledning og undervisning i friluftsliv som en stor del af mit liv.

Friluftslivet er ikke hele livet. Så det er på sin plads her at nævne, at mine kone og mine børn har været det bærende element i livet. Og stadig er det.

Få år efter vores ophold i Norge havnede jeg i 1998 på Gymnastik og Idrætshøjskolen ved Viborg. Skolen har over årene givet mig mulighed for sammen med kolleger og elever at udvikle friluftslivet. Fra at arbejde med grundlæggende færdigheder på mange kortere ture i det midtjyske til at gennemføre længere ugeture med fjeldski og snehuler, kano- og kajakture i Norge og Sverige både med elever og sommerkursister. Undervejs er det også blevet til tre-ugers ture til Grønland og Alaska.

I de seneste år har kajak i alle afskygninger været mit fokus. Primært havkajak, men også fos-, surf-, slalom- og polokajak. Fælles for det hele er dansen med bølger og glæden ved at bevæge sig i naturen.

I 2000 startede vi friluftsvejlederuddannelsen i Viborg. Det har været en stor glæde for mig personligt at være med. Og er det stadig.

Det begyndte som et samarbejde mellem Viborg Seminariet, Vesbæk Centret og Gymnastik og Idrætshøjskolen ved Viborg. Det var min kollega Michael Øhrstrøm og undertegnede, der fik ideen og tog initiativet. Og selvfølgelig i høj grad inspireret af den vejlederuddannelse, som Erik Mygind tidligere havde søsat på Institut for Idræt på Københavns Universitet, og som nu er tilknyttet Skovskolen i Nødebo. Vi har i alle årene haft et fint samarbejde.

Efter det første år gled Vesbæk Centret ud. Undervejs blev Viborg Seminariet til CVU Midtvest og er nu en del af VIA UC. Men Viborg Idrætshøjskole har været med hele vejen. Og nu i år har friluftsvejlederuddannelsen på VIA UC 25 års-jubilæum.

Det har været en fantastisk rejse over de 25 år. Fra begyndelsen, hvor man kunne tage uddannelsen på fuld tid over et år, til i dag, hvor den er modulopbygget – i tråd med tiden. Tovholder og leder på uddannelsen i de seneste mange år har været Sune Steiniche Kjær. Han har formået at højne kvaliteten af uddannelsen i samspil med den tilsvarende uddannelse i Nødebo, så vi samlet i Øst- og Vestdanmark uddanner en stor mængde meget dygtige vejledere hvert år. Et vigtigt sted, hvor vi jo kan mødes fra øst og vest, er Dansk Friluftsliv. Jeg har været med stort set siden starten. Og været så heldig at kunne være med til at præge udviklingen i en årrække som formand.

Det var den professionelle del. Alt dette hænger jo sammen med mit personlige liv og ikke mindst udviklingen af friluftslivet i min levetid.

På tur i min baggrund og i mit friluftsliv

Helt generelt er den prisme, jeg ser friluftslivet i, præget af den verden, jeg er vokset op i.

Jeg er ikke naturens muntre søn. Jeg er ikke vokset op på landet med jagt eller ved havet med fiskeri. Jeg er rundet af de behov for kontakt med naturen, som mennesket stadig har i et moderne industrisamfund – eller postmoderne. Og derfor ser jeg friluftsliv som noget, der muligvis har rod i traditionel jagt-, landbrugs- og fiskerikultur, men jo først og fremmest har fået næring af industrialiseringen. Ved at vi har fjernet os fra naturen – er flyttet ind til byerne og har arbejdet i larm og støj og under tag – er behovet for at komme ud i naturen, når muligheden bød sig, opstået. Og dermed bliver arbejderbevægelsen og kampen for at skabe ordentlige forhold økonomisk og ikke mindst at skabe tid til at komme af sted en væsentlig forudsætning for det friluftsliv, vi kender.

Min fars og min egen personlige historie rummer denne udvikling.

Da jeg var barn, hentede jeg tit min far fra arbejde. Han arbejdede på asfalt- og tagpapfabrikken Phønix i Vejen som arbejdsmand. Det var hårdt fysisk arbejde, af og til støjende og med kraftig asfaltlugt. Så han trængte til at komme ud i det fri. Vi cyklede i skoven og kiggede på dyr og bronzealderhøje med kaffe, saftevand og en ostemad. Senere blev det til cykelture på Hærvejen, i det sydfynske, på Lolland-Falster og Bornholm. Og endnu senere vandre- og skiture i Norge, hvor min mor også var med. Det er grundlaget for mit friluftsliv. Båret af glæden ved at være sammen om at være på tur i kultur og natur.

Min far er rundet af landbruget. Da han var 12, var han ude at tjene. I bedste fald gik han i skole hver anden dag. For ikke så længe siden var han og jeg på tur i hans barndoms land. Pludselig siger han, at vi skal stoppe bilen. Vi holdt ved en lille høj på en mark. Det er lige ved Ovsted Kirke ved Ejner Børnehøj.

Han fortæller, at han gik og pløjede her for 85 år siden – min far er 99 i dag og stadig glad for at komme på tur. Nu er det bare i kørestol eller bil. Men glæden er den samme.

Den udvikling, han har været igennem, er fascinerende. Samme dag som vi ser på marken ved Ejer Bavnehøj, kan vi følge min fars oldebarns fødsel i Sverige. Billeder på smartphonen og hilsener på vores familiechat. Fra sin opvækst til i dag har min far været med i et forpligtende fællesskab – arbejderbevægelsen – og dermed selv og sammen med mange andre været med til at skabe det samfund, vi har i dag. Fra at sulte og arbejde hårdt fysisk til at han i dag kan leve på et plejehjem med gode folk omkring sig og se sine børn, børnebørn og oldebørn vokse op i et trygt og indtil videre sikkert miljø. Han har ingen romantiske forestillinger om det landbrugssamfund, han voksede op i.

Og det minder mig om en snak jeg havde med Niels Faarlund i 1993. Han havde holdt foredrag på friluftsvejlederuddannelsen i Bø. Allerede på det tidspunkt var han og andre optaget af økosofien og tanken om, hvad det moderne liv gør ved naturen og menneskene. På en måde var tanken om, at vi alle skulle leve, som mennesket gjorde tidligere, i tæt kontakt med naturen, meget smuk.

Men for mig - og ikke mindst med min far i tankerne - findes der ikke noget rent, smukt billede af et landbrugssamfund i pagt med naturen. Det var et hårdt liv, og for min far og generationerne efter ham gav udviklingen dem mulighed for at leve et liv uden sult og med mulighed for at skabe trygge rammer med uddannelse og udvikling for børn og børnebørn. At vores verden i dag, efter 100 år med fremgang, står i nye kæmpestore problemer på klimaområdet – desværre også affødt af industrialiseringen – er også rigtigt. Det kalder også på friluftslivet som en del af løsningen.

Min egen livshistorie har afspejlet min måde at arbejde med friluftsliv på. Jeg har pejlet efter tanker og filosofi fra de mange store navne – blandt andre Nansen, Næss og Faarlund. De har været fyrtårne, som har hjulpet mig til at finde en kurs, men jeg har undgået at gå på grund ved bare at følge et af dem. Sagt på en anden måde: Du skal lede efter sandheden hele dit liv, men holde dig langt væk fra dem, der har fundet den.

Tanker bag mit friluftsliv

Min vej har ført mig frem til forståelsen af nogle helt essentielle tilgange, som jeg har brugt og stadig bruger til at vejlede i friluftsliv. Det er ikke en samlet pakke, men elementer, som med forskellig vægtning har fulgt mig i alle årene. Nogle rummer forståelse af *hvorfor* og andre *hvordan*, friluftslivet har sin plads i det moderne liv.

I kort form er her nævnt en håndfuld af mine tilgange: Friluftsliv er et overskudsliv, med rod i industrialisering og arbejderbevægelsen. Naturoplevelsen skal være et væsentligt begreb. Vi skal have evnen til at kunne være tør, mæt og varm for at kunne være åbne for indtryk. Vi skal holde fast i basale overlevelsesteknikker. At lære fra andre giver bedst mening, hvis deltagerne har forskellige baggrunde. Adgangsforhold til naturen er centralt i det moderne samfund. Som Jens

Frydendal - daværende formand for Naturvejlederforeningen i Danmark – engang skrev: Man kan ikke lukke 90 procent af befolkningen inde i byerne.

Man kan ikke vejlede i friluftsliv uden at arbejde med naturvenlig færdsel. Også det at tage bilen til startstedet for turen sætter spor. En tidligere friluftsvejlederstuderende - Carsten Nielsen - skulle give et 15 minutters oplæg om kajak og det grønne perspektiv. Han brugte de første 14 minutter på præcist at give en udregning af, hvor lang tid det tager at nedbryde henholdsvis en glasfiber-, en plastik- og en hjemmebygget grønlænderkajak. Det var superfint. Men det vigtigste var det, han sagde til sidst – og det har jeg brugt mange gange siden. Det grønne perspektiv skinner igennem, når man transporterer sig flere kilometer i sin kajak, end man transporterer den på taget af sin bil. Sådan!

Når vi er ude, er sporene efter vores forfædre også med til at skabe samhørighed med natur og kultur. At stå på Trehøje, bronzealderhøjene på Mols, på cykeltur med sin far og se ud over bølgende kornmarker og kunne føle, at dette er vores land. Vi står på skuldrene af alle dem, der har været her før. Vi skal turde som vejledere at lægge den danske ironi og distance væk og søge efter dybere følelser og tanker.

Det friluftslivet også kan, er at få folk til at føle, at noget er større end dem selv. Det enkelte menneske har ikke godt af at føle sig som centrum i verden. Mange unge kæmper netop med at skulle definere alt selv. Der er for meget fokus på den enkelte og for lidt på, hvad fællesskabet kan. At sidde under stjernehimlen og mærke, hvor lidt man betyder i det store hele – at verden eksisterer både før og efter dig.

Et hjertebarn for mig er det at kunne have fortællinger og sang med på tur. Selv har jeg brugt at fortælle nordisk mytologi – det handler om at være menneske i og at begå sig i den nordiske natur. Lær nogle historier og sange udenad. Det er godt ved bålet.

I vejledning er nysgerrighed et vigtigt element. Når man bygger kajaker med Svend Ulstrup, og man ikke ved, hvordan et spant skal sidde, er hans svar: spørg kajakken. Se selv på de andre, der er bygget. En gang var Ib Ivar Dahl og jeg på tur med en gruppe højskoleelever i smukkejoller. Det var september, og vi gik i land for at lave lidt kaffe og te. Ib og jeg gik straks i gang med at samle lidt brænde til at lave et bål. Eleverne lå og soled sig i efterårssolen. Vi fik gang i et bål, og der blev lidt varmt at drikke til alle. Få uger forinden havde eleverne til vores intro sagt, at de gerne ville lære at tænde bål. Men mange år i folkeskolen havde fået dem til at forvente en metodisk undervisning i, hvordan man laver et bål a la: A: Finde tørre grene. B: Find optænding. C: Lav grydeophæng. Og så videre. I friluftslivet har vi muligheden for at lade nysgerrigheden styre. Det er som at være i mesterlære eller lade ens bedstefar give tingene videre.

Tur efter evne er et grundlæggende princip. Det kræver selverkendelse og viden om rigtig meget. Mit motto har altid været at gøre det svære med et smil. I kajak starter vi på lavt, varmt og roligt vand. Gradvis udvider vi udfordringen til små og

større bølger og koldere vand. Og når deltagerne mestrer det, kan vi tage til Vesterhavet og surfe eller til Norge på fossen. Eller tage til Norge og bygge iglo i 20 graders kulde og stadig have overskud næste dag. Fordi færdighederne svarer til udfordringerne. Sidst, men ikke mindst. Der skal være plads til eventyret. For mig er kajakken også en port til eventyret i verden. Selv når jeg sidder på Sønder sø i Viborg, er der forbindelse – og muligheder – for at bruge det til at komme ud i verden. På mange måder er friluftsliv også voksenleg – men sig det ikke til nogen. Så får vi ikke lov til at komme afsted. I dag skal vi helst begrunde det med en pædagogisk, sundhedsmæssig eller anden nytte. Men vi må ikke glemme legen og eventyret.

Tilbage til start

Nu hvor jeg har kloget mig så meget, er det tid at vende tilbage til starten. Og på en måde er det ikke så svært. Min far førte mig ind i friluftslivet uden alle de mange tanker, som jeg har skitseret her. Men for jer, der professionelt vil arbejde med friluftsliv, er der mange vinkler og færdigheder, der kan berige

vejledningen og give en forståelse for, både hvor enkelt og hvor kompliceret det er.

Som skrevet finder man sin egen vej. Ind i friluftslivet. Men bliv gerne klogere af dem, der før og sammen med os har gjort sig erfaringer, tænkt og givet videre. I Danmark er det folk som Svend Ulstrup, Ib Ivar Dahl og Erik Mygind. Jeg skylder i særdeleshed disse og flere for at hjælpe mig til at se sammenhænge og forstå væsentlige sider af menneskets forhold til natur, friluftsliv og læring.

Björn Tordsson citerer i *Perspektiv på friluftslivets pædagogik* en ukendt tænker for at sige:

To a man who knows nothing, mountains are mountains, waters are waters and trees are trees. But when he has studied and begins to learn more, mountains are no longer mountains, waters are no longer waters and trees are no longer trees. But when he has thoroughly understood, mountains are again mountains, water are waters and trees are ... trees.

Foto: Johnnie Bøtke Laursen

Foto: Johnnie Bøtke Laursen

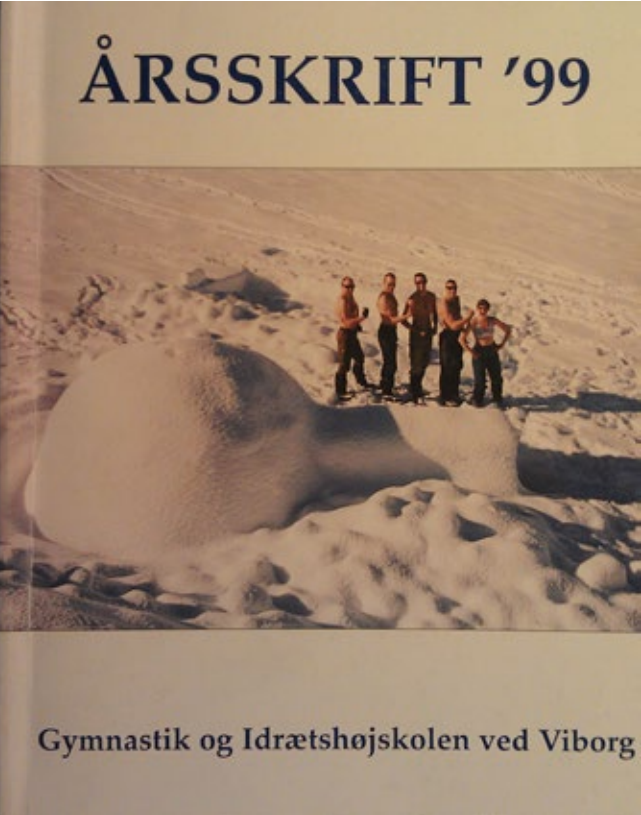

Foto: Johnnie Bøtke Laursen

Foto: Erik Mygind

“Det har aldrig bare været et arbejde”

Erik Mygind - bedre kendt som Myg – ser tilbage på sit 40-årige virke med friluftsliv i universitetsregi:

Af Erik Mygind,
emeritus, Københavns Universitet

Da redaktionen i bladet DANSK FRILUFTSLIV spurgte, om jeg havde lyst til at skrive en artikel om mit bidrag til udviklingen af det pædagogiske friluftsliv i Danmark, valgte jeg at takke ja til opgaven, vel vidende at udviklingen i Danmark siden 1970'erne er formet og præget af mange enkeltpersoner og institutioner i Danmark og Norden. Min historie skal derfor ses i lyset af de mange, som gennem årene har gjort en engageret og værdifuld indsats for at formidle det pædagogiske friluftsliv i praksis og teori.

Men hvordan koges 40 års udvikling af kurser og uddannelser af friluftsliv og udeskole i universitetsregi ned til få sider - uden at blive for langhåret? Jeg har valgt at lægge vægt på overordnede problemstillinger, udfordringer og brudflader, som de har udfoldet sig årti for årti startende med 1970'erne.

Baggrund: 1970'erne og naturkontaktens mulige betydning i barndommen

Det lå ikke lige i kortene, at jeg skulle komme til at beskæftige mig indgående med friluftsliv og senere udeskole. Kort fortalt læste jeg bifag i biologi på Københavns Universitet og idræt på den daværende Danmarks Højskole for Legemsøvelser i start-1970'erne. Resten af dette årti brugte jeg på at læse hovedfag i idræt på August Krogh Institutet og undervise i håndbold og atletik. Selv om biologistudiet havde min store interesse, så handlede 1970'erne mest om at dyrke håndbold, atletik og langrend på eliteniveau.

Friluftsliv har nok alligevel ligget latent som både fascinerende og oplevelsesrigt, idet barndommen var fyldt med naturoplevelser. Flere års opvækst i Island, et korterevarende ophold i Grønland og ikke mindst en opvækst ved Furesøen har spillet en stor rolle. Fiskeri, kano og sejlads i en 14 fods træjolle var hyppige aktiviteter, og i slutningen af gymnasietiden var et 14 dages fjeldklatringskursus i Skagastøltindane i Norge en ny og anderledes naturoplevelse.

1980'erne: Har friluftsliv en plads på et universitet?

Mit engagement i friluftsliv tog for alvor fart, da jeg i 1982 blev fastansat ved Danmarks Højskole for Legemsøvelser (DHL). Rektor Ivar Berg-Sørensen, som havde stor interesse for natur og orienteringsaktiviteter, ønskede, at friluftsliv skulle

integreres i idrætsuddannelsen.

En tredjedel af min stilling blev dedikeret til udviklingen af friluftsliv som fag for idrætsstuderende og kursister, dvs. lærere, seminarielærere og gymnasielærere i efteruddannelsesregi.

Hurtigt rejste en række spørgsmål og udfordringer sig: Hvordan indpasses natur og friluftsliv i et idrætsstudie - typisk opdelt i dobbeltlektioner? Hvilke mål, teori og praktisk og pædagogisk indhold kan indpasses i 40 lektioner og med 20 idrætsstuderende/kursister pr. hold?

Praksis og teori blev primært centreret om lejrLiv, adgangsforhold, naturhensyn, sikkerhed og padleteknik, udstyr og beklædning. Valg af naturområder var i en årrække Nørreskoven ved Furesøen (kano frem til midt-1980'erne) og Kongsøre og Bognæs skov ved Isefjorden (turkajak sidst i 1980'erne). For selv at stå bedre rustet til at undervise i turkajak, padlede jeg med en kollega i otte dage fra København til Vejle i 1985. Turen gav ud over erfaring med kystfriluftsliv en stor lyst til vejledning i havkajak i 1990'erne. Udfordringen som aleneunderviser var især håndtering af sikkerhedsaspekter. Dette blev løst gennem opdeling i grupper på 6-7 studerende, når kajak blev introduceret, mens resten løste selvstændige opgaver på land efterfulgt af fremlæggelser og fælles opsamling omkring bålet.

Opsummerende var målet at præsentere de idrætsstuderende for en anderledes måde at arbejde med krop og bevægelse på end de traditionelle fag med dobbeltlektioner og præstationskrav på studiet. At snuse til et 'liv i natur' – om end kortvarigt. At give en god friluftsoplevelse og lyst til at fortsætte på egen hånd med videre studier, et højskoleophold eller en længerevarende uddannelse i Norge eller Sverige. I efter- og videreuddannelsesregi (pædagoger, folkeskolelærere, seminarielærere og gymnasielærere) stod jeg for lignende kurser. Ofte tilpasset andre faglige ønsker fra målgruppen som f.eks. geografi eller biologi. Endelig blev vinterkurser i Norge og Sverige gennemført for begge målgrupper med fokus på langrendsskoleaktiviteter, teknik og leg samt fjeldture med overnatning i snehule eller iglo, fjeldkundskab og sikkerhedsaspekter knyttet til denne type friluftsliv.

Hvad er friluftsliv og vejledning i friluftsliv?

I dansk regi var Gerlev Idrætshøjskole fra sidst i 1970'erne og op i 1980'erne førende især på teori og forskningsfronten og dermed en oplagt partner at gå i dialog med. Videre kunne der hentes inspiration fra f.eks. Norges Idrætshøjskole og deres arbejde med uddannelse i friluftsliv i universitetsregi.

Men hurtigt samlede opmærksomheden sig omkring andre nordiske miljøer, hvor der blev undervist i friluftsliv. Hvad er friluftsliv, og hvilken rolle har en vejleder i friluftsliv - instruktør eller guide? Fremtrædende personer i friluftslivsmiljøet som f.eks. Niels Faarlund (Hemsedal) og Bjørn Tordsson (Bø i Telemark) samt danske ditto i 'Dansk Vejlederkreds' stod for en ideologisk og normativ tilgang. Friluftsliv skulle være oplevelsesbaseret med et civilisationskritisk og miljøpolitisk blik og med vejledning i små grupper og helst i uberørt natur. Et enkelt friluftsliv med en bevidst holdning til brug af naturmaterialer, fri for unødvendig teknikfokus, og hvor gruppens forudsætninger tilpasses situationen.

Ikke overraskende var der i nævnte friluftslivsmiljøer en stor bekymring for, hvordan undervisning i friluftsliv ville udfolde sig på et idrætsinstitut, hvor store grupper og relativt kortvarige forløb var virkeligheden. Ville undervisning i friluftsliv nedtone praksiserfaring og betone teori og akademisk tænkning? Kunne man overhovedet tale om at være vejleder i friluftsliv på et idrætsinstitut? Debatten var til tider heftig, udfordrende

og mundede bl.a. ud i et forslag til en differentieret skelnen mellem friluftssport, frilftsaktiviteter og friluftsliv (se Axel Edingers trekant model, 1991). Jeg så muligheder for at bygge bro mellem nævnte tilgange ved f.eks. i kano eller kajak at have en legende tilgang gennem problemorienterede og erfaringspædagogiske processer, vekslede mellem selv at prøve og en mere formel teknikundervisning.

I slut-1980'erne begyndte jeg at overveje længerevarende uddannelse i friluftsliv. Kortvarige kurser gav måske en lyst til friluftsliv på egen hånd, men der manglede frilfts- og sikkerhedskompetencer til at tage ansvar for forskellige målgrupper – især på vand og længerevarende ture. Dertil kom et stigende ønske blandt lærere om at få mere praktisk kunnen, viden og argumenter, der kunne overbevise skoleledelser og kolleger om, at naturoplevelser bør have en markant plads i et skoleforløb.

1990'erne: Et paradigmeskift - fra fysiologisk fokus til uddannelse i friluftsliv

Mere end halvdelen af mine undervisningsopgaver i 1980'erne var fortsat boldfag og atletik, men også naturvidenskabelige fag om træningslære og konkurrenceidræt, hvilket faldt fint i tråd med min rolle som landstræner i langrend i Dansk Skiforbund. Erfaringer, samledes bl.a. i bogen (*Langrend* på Politikens Forlag, 1987) og langrendskompendier. Det stærke fokus på træningsoptimering mundede ud i et ph.d.-

Foto: Erik Mygind

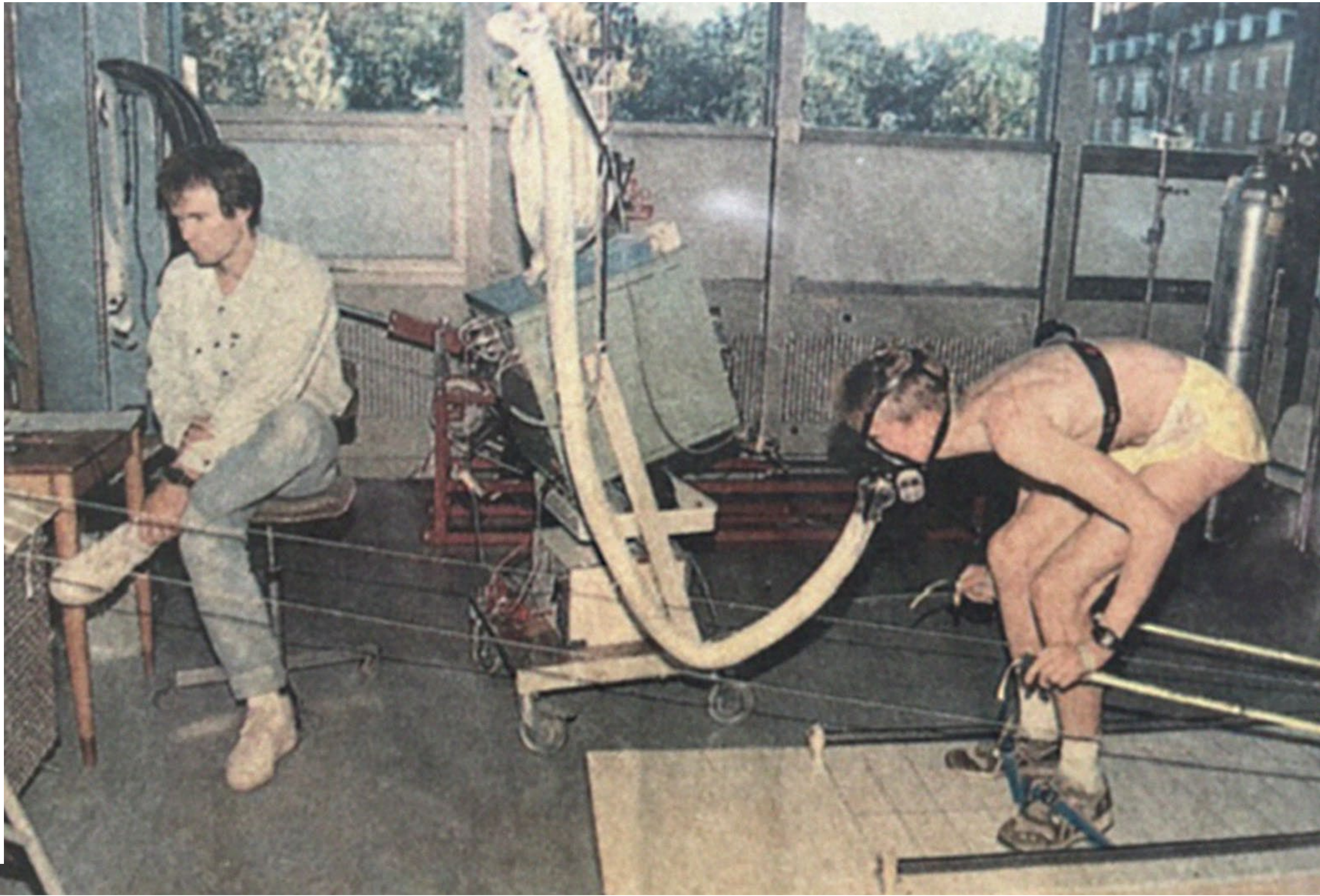

Foto: Erik Mygind

Foto: Erik Mygind

Natmad!

projekt (1993) på August Krogh Instituttet med udvikling af et skiergometer, gennemførelse af fysiologiske test i laboratorium og på skiløjper, muskelfiberanalyse af den danske og svenske langrendselite med videre.

Til mange kollegers store undren valgte jeg at forlade fysiologisk forskning for at udvikle 'Det 1-årige Studium i Friluftsliv' i efter- og videreuddannelsesregi på Danmarks Højskole for Legemsøvelser, men ideen om et længerevarende studie i friluftsliv på fuld tid var modnet gennem 80'ernes mange debatter og seminarer og fremstod til sidst som et meningsfuldt, fascinerende og udfordrende nyt projekt.

Med accept fra ledelsen kunne friluftsvejlederuddannelsens første hold kursister starte i 1994/95. Friluftsliv blev dermed et relativt stort fagområde og nu som et fast forankret fag på instituttet. Uddannelsesstrukturen på idrætsstudiet gav i midt 1990'erne også idrætsstuderende en ekstra fordybelsesmulighed gennem et valgfrist bachelorår i friluftsliv.

Hvad, hvorfor og hvordan skal et universitet formidle et spændingsfelt som friluftsliv? Ikke uden grund kaldte jeg friluftsvejlederuddannelsen 'Det 1-årige *Studium* i Friluftsliv'. Navnet signalerer at friluftsliv er genstand for forskellige veje til at rejse, være, bruge og lære om, i og med natur - og ikke en uddannelse med fastlagt ideologisk profil.

Dette afspejlede sig for eksempel i min ansættelse af personer med idræts- eller nordisk inspireret friluftslivserfaring. På praksismodulerne kajak, kano, klatring og sejlads mødte kursisterne i umage par forskelligartede opfattelser og tilgange til undervisning og vejledning i friluftsaktiviteter og (enkelt) friluftsliv. F.eks. samarbejdede jeg med Svend Ulstrup på havkajakmodulet. Svend stod for bygning af grønlandske kajakker, håndværkstraditioner og en markant ideologisk holdning til vejledning og friluftsliv. Vi har gensidigt lært meget af hinanden gennem mange års vejledning, men også udfordret de studerende gennem forskellighed. I dette spændingsfelt måtte hver enkelt studerende finde frem til værdier, styrker og svagheder i vores formidling og studiet som helhed.

Jeg brugte en del tid på at skrive og udvikle en studiehåndbog for at tydeliggøre studiets mål og indhold, dvs. præcisere hvad ansøgere kunne forvente af krav og læring i løbet af studieåret:

- *At give en grundig og kvalificerende indføring i pædagogiske virkemidler i formidling af friluftsliv med særlig vægt på analyse og refleksion.*
- *At give en grundig forståelse for gruppeprocesser, identitetsudvikling, oplevelse og livskvalitet i praksis og teori.*
- *At opnå kvalificerede praktiske erfaringer og sikkerhed med gennemførelse af friluftsture til lands (træklating) og til vands (kano, kajak og sejlads), herunder opnå et højt færdighedsniveau i et af ovenstående selvvalgt fordybelsesområde samt livredning og udvidet*

førstehjælp. Indsigt i fysiologiske forhold (hypotermi) og beklædning.

- *At opnå høj praktisk kunnen og teoretisk viden om lejliv under skiftende årstider – herunder et grundigt kendskab til håndværk, ernæring, kost, naturforvaltning, natur- og miljølære.*
- *At give indsigt i danske friluftstraditioner, organisationsteori, natursyn, friluftspolitik og konfliktfelter, beskyttelse og benyttelse af natur.*

Studerendes praksiserfaringer var afgørende fra mit perspektiv, hvilket manifesterede sig i mange ugelange ture med vejledere og selvstændige forløb i dansk natur, som samlet løb op i mere end tre måneder på et studieår. Dette sagt i et universitært miljø, hvor teori og forskningsbaseret viden er en forventet del af undervisningen. Arbejdet med udvikling af studiet havde kun givet plads til et beskedent antal artikler om friluftsliv i danske fagblade fra min side, men det blev fint opvejet af bl.a. en artikelsamling fra 1980'erne og 1990'erne samlet i antologien *Friluftsliv og naturoplevelser*, udgivet af Dansk Forum for Natur og Friluftsliv (Terkel Berg-Sørensen, red., 1997). Bogen giver mange bud på spørgsmålene: Hvad kan og vil vi med friluftsliv? Et andet eksempel er Bjørn Tordssons kandidatopgave 'Perspektiv på Friluftslivets Pædagogik', som igennem årene har været et værdifuldt teoretisk bidrag og pensum på studiet.

En udfordrende periode opstod i 2008, hvor ledelsen på Institut for Idræt og Ernæring besluttede at stoppe med at tilbyde efter- og videreuddannelser og kurser, hvilket i princippet betød stop for et velkørende friluftsvejlederstudie. Her kom imidlertid en hjælpende hånd fra Anders Bülow, der var kursist på studiets pionerhold og nu leder på Skovskolen/Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning på KU. Forhandlinger endte lykkeligt med, at jeg blev tilbudt en delt stilling mellem begge institutter, og dermed flyttes hele friluftsvejlederstudiet fra København til Skovskolen i Nødebo i 2008. I historisk lys overlades studieledelsen i 2012 til Mathilde Vædele Haugaard Jensen. Uddannelsen (nu på deltid) lever fortsat i bedste velgående og kan i år fejre 30-års jubilæum.

Personligt bød afslutningen på 1990'erne på en stor oplevelse. Jeg fik i 1998 orlov og kunne med familien rejse til New Zealand for at samle erfaringer med 'outdoor life' og 'outdoor education' på University of Otago på sydbøen. Det gav et berigende samarbejde og venskab med kolleger, mulighed for at følge friluftskurser i praksis og teori samt at undervise studerende i bl.a. havkajak og ophold i vinterfjeld. Og for første gang med tid til at starte et forskningsprojekt - et komparativt studie af danske og new zealandske idrætsstuderendes friluftserfaring og socialisering til friluftsliv.

2000'erne: Øget akademisk fokus på uddannelser i friluftsliv

Friluftsvejlederuddannelsen i København var i 1990'erne det eneste længerevarende universitetstilbud for studerende, men fik tæt på 2000'erne følgeskab af Syddansk Universitet

og Aarhus Universitet. I andet regi startede uddannelse af friluftsvejledere i Viborg/Karpenhøj, Esbjerg og Aalborg (sidstnævnte for kortere perioder).

Ud over højskoler og efterskoletilbud steg variationen af friluftslivstilbud og uddannelser for alvor. F.eks. Paul Petersens Idrætsinstitut i København (instruktørkurser og certificering), DGI og UNO-kurser, teambuildingkurser og et stigende fokus på certificering (f.eks. IPP-kurser i havkajak og kano). Natur, friluftsaktiviteter og friluftsliv har ikke stået stærkere end i denne periode. Samtidig øgedes den teoretiske ballast gennem en række bøger, kapitler og artikler.

Et meget væsentligt bidrag kom med bogen *FRILUFTSLIV, Natur, Samfund og Pædagogik* (Bentsen, Andkjær og Ejbye-Ernst (2009). Med spørgsmålene: hvad, hvorfor og hvordan tematiseres og diskuteres teoretiske og praktiske aspekter af friluftsliv i Danmark, som også nedenstående eksempler demonstrerer:

- *På Syddansk Universitet udgives antologien 'Friluftsliv under Forandring – en antologi om fremtidens friluftsliv', Søren Andkjær (red.) (2005).*
- *På idrætsstudiet i København rummer grundbogen i idrætsdidaktik - 'Idrætsundervisning' - nu et kapitel (19) om 'Friluftslivets Mangfoldighed og Institutionalisering' Mygind og Grønfeldt (2008).*
- *Dansk Friluftsliv – Forum for Natur- og Friluftsliv. Endnu en antologi med 'Perspektiver på Dansk Friluftsliv (i anledning af 25-års jubilæum 2012)*

Det nordiske samarbejde forstærkes. Over en 10-årig periode fik Søren Andkjær på SDU i samarbejde med undertegnede samt nordiske partnere i Bø i Telemark i Norge og Gøteborg i Sverige givet idrætsstuderende en mulighed for at gennemføre et nordisk bachelorsår i friluftsliv. Det tætte samarbejde mellem Københavns Universitet og Syddansk Universitet om at udvikle natur- og friluftslivstilbud til studerende fortsatte med bl.a. gennemførelse af den første danske internationale friluftslivskonference på Fuglsø i Mols Bjerge i 2011.

Ud over et øget nordisk og internationalt samarbejde blev dette årti også kendetegnet ved en stigende interesse for at fordybe sig yderligere i teoretiske aspekter af friluftsliv. I en femårig periode lykkedes det i min kombinationsstilling mellem Institut for Idræt og Skovskolen i Nødebo i samarbejde med dygtige kolleger at udvikle og gennemføre en dansk masteruddannelse i friluftsliv, hvor bl.a. studiebesøg til Stockholm (GIH) og Bø i Norge indgik. De økonomiske vilkår omkring studiet gjorde dog, at masterstudiet blev for dyrt for ansøgere og måtte opgives, men andre midler muliggjorde, at jeg kunne gennemføre en række internationale ph.d.-kurser med fokus på natur, friluftsliv og udeskole.

Ikke alle initiativer lykkedes. I mine sidste år på Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning måtte et større arbejde for at få gennemført en international masteruddannelse opgives

trods støtte fra Nordisk Ministerråd og institutledelsen. Fra øverste politiske hold ønskede man ikke mere at starte nye uddannelser på Københavns Universitet, fordi SU-midler går tabt gennem internationale studerende, som vender hjem uden tilbagebetaling. Heldigvis lykkedes det at få Island inddraget, hvilket betyder at uddannelsen fortsat lever.

2000-2025: Naturfokus i et nyt perspektiv. Forskning i udeskole.

Tilfældigheder må en gang imellem tilskrives nye veje i (arbejds-)livet. En henvendelse fra en friluftsvejlederstuderende i 1999 skulle vise sig at blive startskuddet til dansk udeskoleforskning. Med erfaringer fra Det 1-årige Studium i Friluftsliv lykkedes det en lærer fra Rødkilde Skole i Vanløse at overbevise kolleger og ledelse om, at natur og friluftsliv rummede store potentialer og muligheder i kombinationen af indeundervisning og udeundervisning i natur. Forespurgt sagde jeg ja til at følge en naturklasse over tre år, og med støtte fra Friluftsrådet kunne jeg sammen med et hold forskere følge processen (2000-2003). I antologien *Udeundervisning i folkeskolen* (Mygind (red.), 2005) opsummeres - i samarbejde med fire forskere og fem specialestuderende - virkningerne af en ugentlig obligatorisk naturdag på 2-5 klassetrin . Udeskole blev efterfølgende for alvor placeret på det danske landkort med Peter Bentsens ph.d.-projekt om udeskole.

I 2014 lykkedes det at få forskningsmidler fra TrykFonden til at starte det hidtil mest omfattende kvantitative og kvalitative udeskoleforskningsprojekt i Danmark og internationalt. Med en tværvidenskabelig forskergruppe, fire ph.d.-studerende samt specialestuderende blev der i de efterfølgende år produceret mere end 30 videnskabelige artikler og bogkapitler. Antologien *UDESKOLE – TEACHOUT- projektets resultater* (Mygind (red.), 2020) opsummerer på dansk, hvilken virkning regelmæssig udeskole har haft mht. at fremme elevernes læsefærdigheder, sociale trivsel, indre motivation og højne det fysiske aktivitetsniveau. Fra få udeskoleklasser omkring årtusindeskiftet har cirka 20 procent af alle skoler i Danmark og godt 35 procent af specialskoler i dag en eller flere klasser, der arbejder med udeskoleforløb.

Hvad står tilbage ...

Jeg er vel landet på generalistens spilleplade igennem mine forskellige valg af fagligt fokus fra årti til årti. Fra et fysiologisk ph.d.-projekt og landstrænerarbejde til drift, ledelse og undervisning på 'Det 1-årige Studium i Friluftsliv' samt udeskoleforskningsprojekter. Alle oplevelser og faglige områder har været lærerige, berigende og udfordrende, med møder og samvær med hundredvis af studerende, samarbejde og venskaber med dygtige kolleger og medarbejdere (nationalt og internationalt) samt engagerede personer i forskellige friluftsmiljøer. Dette har været højdepunkterne og helt afgørende for at kunne bidrage til udvikling af det pædagogiske friluftsliv og udeskoleforskning i Danmark.

Friluftslivet lever stadig for mig – nu i selskab med venner, familie, børnebørn - med kajak, jolle og ski. Det har aldrig blot været arbejde. Det har været og er stadig en livsform.

En stemme i landskabet

Foto: Niels Ejbye-Ernst

For Niels Ejbye-Ernst har det altid været detaljen i den natur, vi tager på tur i, som har været det vigtigste, fortæller han i samtale med Tanya Uhnger Wünsche

Af Tanya Uhnger Wünsche

Niels Ejbye-Ernst er ph.d. og tidligere lektor ved Forskningscenter for pædagogik og dannelse ved VIA University College, projektleder i Center for Børn og Natur samt underviser. Niels Ejbye-Ernsts interesser har bevæget sig i hele spændet fra at uddanne friluftsvejledere til at inspirere til børns naturoplevelser og science-læring i daginstitutioner.

Da vi taler sammen, er Niels Ejbye-Ernst i gang med det, han kalder "at gå på pension". Han er nemlig ved at vandre gennem Thy, da vejret endelig er blevet godt nok til det projekt.

Som Niels Ejbye-Ernsts tidligere kollega nærer jeg stor beundring for den tilgang, han altid har haft til både sit private og sit professionelle liv – det handler om at have det godt og om at gøre det enkelt. Denne tilgang kommer til at præge vores snak.

En kort introduktion

"Mit professionelle forhold til friluftsliv begyndte, da jeg blev ansat som friluftsvejleder på Karpenhøj Friluftsgård som en slags friluftsvejleder".

Niels Ejbye-Ernst beskriver, hvordan der tilbage i 1980'erne ikke eksisterede en friluftsvejlederuddannelse, men til gengæld en gammel tradition for, at de mere garvede vejledertyper havde yngre mennesker fra for eksempel ungdomsuddannelserne i en form for mesterlære ud i kunsten at have mennesker med på tur i naturen. For nogle var det oplæring i meget konkrete færdigheder som at bygge en kajak eller at padle en kano. For Niels Ejbye-Ernst handlede det mere om at undervise i at vise naturen frem. Siden kom samarbejdet med højskoler, efterskoler og DGI.

"Vi startede det, der hed en fritidslederuddannelse, som var et forsøg på at hæve kravet til vejledere. Og samtidig opstod så friluftsvejlederuddannelsen til dem, der for eksempel skulle til Grønland og på ekspedition. Det syntes vi, krævede mere." Friluftslivet fik sit indtog i den akademiske verden, og Niels Ejbye-Ernsts tilgang til friluftsliv blev med tiden mindre aktivitetsspecifik og mere refleksiv.

"Det blev en interesse for friluftsliv som kultur. Og hvordan det kan praktiseres i for eksempel gymnasiet, selv om det nogle gange har været svært at få til at ske."

Siden hen blev det så til ansættelser på friluftsvejlederuddannelserne. Og på pædagoguddannelsen.

"Jeg har undervist på alle friluftsvejlederuddannelserne. Den i København og på Skovskolen, den i Viborg og i Esbjerg, og så har jeg forsøgt at få friluftslivet ind hos dem, der underviser andre."

Ansættelser hvor Niels Ejbye-Ernst har haft berøringsflade med mange mennesker, både egne og underviserkollegers studerende, ansatte i ministerier og nationale projekter under blandt andet Undervisnings- og Miljøministeriet og Center for Børn og Natur. På den baggrund starter vores samtale i en vindomsust torsdagstelefon i Thy.

– *Hvad er du stolt af?*

"Det må være, at jeg har fået skrevet noget. Altså givet mine tanker videre til nogen. Hvis der er noget, jeg er stolt af, så er det det, jeg har skrevet. Jeg var blandt andet i 2009 med til at skrive en bog med Peter Bentsen og Søren Andkjær om friluftsliv, som er blevet brugt meget på friluftsvejlederuddannelserne. Den er ikke perfekt, men forlaget har ikke villet skrive den om, og jeg er meget taknemmelig for at have været med til at igangsætte debatter om, hvad friluftsliv er."

Som underviser og vejleder i friluftsliv, da omtalte bog udkom, kan jeg skrive under på, at det lykkedes Niels Ejbye-Ernst og kolleger at få gang i debatten, og at det oplevedes som en stor gave endelig at have en fagbog at diskutere friluftsliv og friluftsvejledning ud fra.

"Ellers må det være, at mange af de friluftsvejledere, jeg har mødt gennem tiden, har kunnet finde ud af at være en del af et fællesskab, hvor man har sans for detaljerne i de natur- og friluftsoplevelser, man har. Hvis bare de tænker lidt dybere over det, så er jeg glad."

Gennem vores samtale vender Niels Ejbye-Ernst ofte tilbage til enkeltheden, men også til detaljernes betydning:

“Det vigtigste for mig har altid været detaljer. Jeg kan huske, at jeg engang fandt på, at folk skulle øve børn i at se nøje efter, når de var på tur. Jeg har været meget interesseret i børnehavepædagoger og deres møde med naturen – og det her med, hvad det er, man kan tage med sig, uden at det forvansker noget.”

– Har du kunnet se en rød tråd i dit arbejde med det pædagogiske friluftsliv?

“Jeg tror mere og mere, at det pædagogiske friluftsliv er blevet til gennem min praksis på lærer- og pædagoguddannelserne. Det vigtigste for mig har altid været detaljen. Jeg har været meget interesseret i, hvordan man virker i naturen. Hvordan vi kan være til stede uden at sætte forkerte og skadelige spor. Og hvordan vi kunne sikre at have en viden om den natur, vi var i. Det har altid interesseret mig, hvad friluftsledere kommer til at lave med folk i landskabet.”

Niels Ejbye-Ernst fortæller, at han i sin tid som friluftslederunderviser var den vejleder, der havde størst viden om og interesse for at forstå naturen, man dyrkede friluftsliv i. Mange andre kolleger havde primært interesse i det fysiologiske aspekt af, hvad mennesket bedrev af aktiviteter i naturen, og han blev derfor tit den underviser, der havde ansvar for biologidelen af friluftslederstudiet.

En bevægelse mod mere bæredygtighedstænkning – og øget kommerialisering

Efter en snak om alle hans bedrifter, spørger jeg Niels Ejbye-Ernst, hvad han mener, der er på spil i friluftsledningen i dag. Niels Ejbye-Ernst tænker sig godt om, inden han svare r ...

“Der er sket en bevægelse mod mere bæredygtighedstænkning de seneste ti år. I hvert fald i min optik.”

Dette falder godt i tråd med det sted, Niels Ejbye-Ernst altid har ønsket friluftsledningen hen. Et sted, hvor vi aktivt bemærker vores omgivelser, ved, hvor vi færdes og hvordan vi gør det mest skånsomt. Og Niels Ejbye-Ernst udtrykker en oplevelse af tryghed i forhold til snakken om, hvor friluftslederprofessionen er på vej hen, da han mener, at friluftslederen kan og skal være en god ambassadør for den øgede bæredygtighedstænkning.

Vi taler desuden om friluftslederprofessionens vilkår og om, hvordan friluftslivet og vejledning i friluftsliv i øget grad er blevet kommerialiseret, nok primært fordi efterspørgslen er vokset, og den kommercielle vej har været et vilkår for, at friluftsledningen har kunnet lykkes i Danmark med konkurrerende støttede naturformidlerordninger.

“Jeg kan mærke, at der er mange, der gerne vil lave noget i naturen. De køber ture, hvor alt er ordnet og planlagt, så snart det er booket. Det er fint nok, men det tager også ansvaret fra folk.”

Vi begiver os ind på en længere snak om dualiteten i, at en friluftsleder i stigende grad lærer at tænke i bæredygtighed og undervises i handlekraft og samtidig bevæger sig ind i et system, hvor friluftslederen fratager friluftsudøveren ansvaret for forberedelse og afvikling af deres friluftsoplevelser.

Niels Ejbye-Ernst peger på, at han selv har startet sin friluftslederkarriere som en del af en kommerciel vejlederkreds, og at han har forståelse for, hvorfor det er blevet sådan. Niels Ejbye-Ernst nævner, at det i dag er friluftsledere, der tager folk med ud i landskabet, frem for at folk selv søger derud, og derfor bærer vi friluftsledere et stort ansvar.

“Der bliver åbnet et hav af små firmaer rundt omkring. Det er vel bare en vej til at give følelser og oplevelser videre. Jeg har ikke noget imod det, men jeg ser mange forskellige tilgange. Måske lidt for mange. Kommercialiteten er en tendens, som bliver stærkere og stærkere. Jeg har selv været med i de første kommercielle bevægelser, men det er vigtigt, at vi diskuterer det.”

Niels Ejbye-Ernst udtrykker samtidig også et ønske, jeg kan mærke ræsonnerer i min egen tænkning om, hvad det er, jeg oplærer vejleder- og formidlerprofessionerne til.

“Pædagogisk set er jeg optaget af bæredygtighedstænkning. Det handler om at støtte folk i selvstændighed. I selv at kunne løse problemer. Og i at kende de klogeste valg.”

Den tygger vi begge lige lidt på. Friluftslivet som middel. Eller friluftslivet som mål i sig selv?!

Slut med at give andre gode råd

Sluttelig spørger jeg, hvilke råd Niels Ejbye-Ernst kunne have til friluftslederen anno 2025. Han lægger faktisk ud med at sige, at han er holdt op med at rådgive folk. At han med tilbagetrækningen fra arbejdslivet ikke længere publicerer artikler eller udtaler sig offentligt. Han mener ikke, at han skal bidrage til at fastholde diskurser, der måske har udviklet sig videre, siden hans bidrag til debatten. Alligevel kommer der noget, der i mine ører godt kunne lyde som et råd:

“Jeg vil gerne have, at folk tænker sig om. At man diskuterer med sig selv, hvis man er sådan en, der arbejder med andre mennesker. Der er altid noget, man kan overveje inden en tur: Hvilken påvirkning kommer det, jeg skal nu, til at have på de mennesker, jeg er sammen med, men også på de omgivelser, den natur, vi skal færdes i? Så hvis det bliver en del af friluftslederrollen, tror jeg, det ligger godt.”

“Det kan jo nok gøres på mange forskellige måder. Det kommer an på, hvilke situationer folk er i. Der er altså råd, som jeg ikke kan give mig ind på. Det vil jeg ikke,” siger Niels Ejbye-Ernst.

Med disse ord lader jeg Niels Ejbye-Ernst fortsætte sin vandring – han skal jo nå at finde en lejrplads, inden det bliver aften!

Foto: Björn "Nalle" Tordsson

Bliv medlem

Som medlem af Dansk Friluftsliv kommer du i kontakt med et stort netværk af vejledere og formidlere indenfor dansk natur og friluftsliv. Derudover modtager du to-tre gange årligt foreningens blad, Dansk Friluftsliv.

Du er naturligvis også velkommen til foreningens årsmøde og seminarer.

Du bliver medlem af foreningen ved at sende en mail til mail@danskfriluftsliv.dk med følgende oplysninger:

- Email-adresse
- Dit navn
- Din institution (hvis du skal have et institutionsmedlemsskab)
- Postadresse
- Telefonnummer

Kontingent

Almindeligt medlemsskab: 450 kr. årligt
Institutionsmedlemsskab: 900 kr. årligt
Ved institutionsmedlemsskab får man tilsendt 2 blade af hver udgivelse.

Dansk Friluftsliv - forum for
natur- og friluftsliv

ISSN
0909-0614

